

16.12.2016

Asia Lausuntopyyntö OKM/41/010/2016/08.11.2016, lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Kirkon työmarkkinalaitos pitää ammatillisen koulutuksen reformia tarpeellisena ja hyvänä uudistuksena. Se vahvistaa julkisen sektorin palvelukykyä ja toiminnan kehittämistä ja tukee sitä toimintaympäristön muutoksiin sopeutumisessa. Tärkeää on, että ammatillisen koulutuksen järjestelmä vastaa oikea-aikaisesti, osuvasti ja vaikuttavasti työelämän, yksilöiden ja yhteiskunnan yhä nopeammin muuttuviin ammatillisiin osaamistarpeisiin ja että osaavan työvoiman saatavuus turvataan erilaisilla ja eri puolille Suomea sijoittuvilla työpaikoilla.

Ammatillisen koulutuksen tarjontaa, prosesseja ja toimintamuotoja on perusteltua uudistaa siten, että ne hahmottuvat työelämälle selkeinä ja helposti lähestyttävänä ja ottavat nykyistä kokonaisvaltaisemmin huomioon yritysten ja työpaikkojen tarpeet ja toimintaympäristön. Tärkeää on myös ymmärtää, että yritysten ja työpaikkojen mahdollisuudet ja kiinnostus olla osa ammatillisen koulutuksen järjestelmää, esimerkiksi tarjota opiskelijoille oppimismahdollisuuksia, vaihtelevat.

Kirkon työmarkkinalaitos esittää, että reformin edetessä työelämälle viestitään uuden ammatillisen koulutuksen järjestelmän tarjoamista mahdollisuuksista, mutta myös niitä koskevista odotuksista. Jatkovalmistelussa olisi hyvä kuvata mahdollisimman selkeästi uudistuksen vaikutukset työelämän näkökulmasta. Siten edistetään lakiesityksen yhden keskeisen peruslähdekohdan, yhteistyön työ- ja elinkeinoelämän kanssa, toteutumista.

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

Kirkon työmarkkinalaitos kannattaa ehdotusta hakeutujille, tutkinnon suorittajille ja valmentavan koulutuksen opiskelijoille laadittavasta henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta, johon kootaan kaikki henkilökohtaistamisprosessissa syntyvä ja päivittyvä tieto. Kirkon työmarkkinalaitos katsoo, että työnantajan tai muun työpaikan edustajan on tarpeen olla mukana kehittämissuunnitelman laatimisessa siinä vaiheessa ja siltä osin, kun osaamisen osoittaminen tai hankkiminen tapahtuu työpaikalla. Työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa työnantajan on aina voitava päättää, minkälaisiin osaamisen hankkimisen muotoihin se voi milloinkin sitoutua ja kenen kanssa.

Kirkon työmarkkinalaitos pitää erittäin tärkeänä sitä, että henkilökohtaistamiseen liittyvät koulutuksen järjestäjän velvollisuudet tutkinnon soveltuvuuden arvioinnista, uudelleen arvioinnista sekä toiseen tutkintoon ohjaamisesta on kirjattu lakiesitykseen selkeästi. Tällä on erityistä merkitystä säännellyissä ammateissa sekä ns. soveltuvuuden ratkaisu (SORA) -lainsäädäntöön kuuluvissa tutkinnoissa.

Työpaikalla järjestettävä koulutus

Kirkon työmarkkinalaitos pitää hyvänä, että koulutusta työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä voidaan järjestää perinteisellä tavalla määräaikaiseen työ- tai virkasuhteeseen perustuvana oppisopimuskoulutuksena tai uudella koulutusopimuksella. Koulutusopimuksen osalta esitys vaatii kuitenkin vielä hiomista, jotta eri osapuolilla olisi mahdollisimman hyvä kuva sen vaatimuksista ja mahdollisuuksista. Esitettyä selkeämpää olisi, ettei työnantajan tai esityksessä sanotun koulutusopimustyöpaikan ja opiskelijan välillä ole sopimussuhdetta, vaan että koulutusopimus on koulutuksen järjestäjän ja työnantajan välinen sopimus, jonka sisältöä voidaan käsitellä opiskelijan kanssa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman osana. Toinen vaihtoehto voisi olla, että koulutusopimus on koulutuksen järjestäjän ja opiskelijan välinen sopimus, jolloin koulutuksen järjestäjä ja työnantaja sopivat oppisopimuskoulutuksessa käytössä olevalla tavalla koulutusopimukseen liittyvistä järjestelyistä.

Lisäksi Kirkon työmarkkinalaitos katsoo, että koulutusopimusta koskevaa esitystä on tarpeellista muuttaa siten, että koulutusopimustyöpaikalle voidaan maksaa koulutuskorvausta, jos opiskelijan ohjaukseen ja opetukseen liittyvät erityiset syyt sitä edellyttävät. Kirkon työmarkkinalaitos esittää harkittavaksi myös, että opiskelijalle nimetään työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta vastuussa oleva kouluttaja-(vastuukouluttaja).

Osaamisen osoittaminen ja arviointi

Kirkon työmarkkinalaitos kannattaa esityksiä siitä, että kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa otetaan käyttöön yhdenmukainen osaamisen osoittamisen tapa eli näyttö ja että osaamista arvioivat ja arvioinnista päättävät koulutuksen järjestäjän nimeämät kaksi arvioijaa, joista toinen edustaa työelämää ja toinen koulutuksen järjestäjää. Esityksen maininta siitä, että koulutuksen järjestäjä vastaa heidän perehdyttämisestään osaamisen arviointiin, on edellytys sille, että työelämän osallistuminen osaamisen arviointiin on mahdollista.

Järjestämislupa ja rahoitusjärjestelmä

Kirkon työmarkkinalaitos kannattaa ehdotusta yhteen järjestämislupaan siirtymisestä. Kannatettavaa on myös se, että lupa järjestää oppisopimuskoulutusta sisältyy suoraan järjestäjän koulutustehtävän mukaisiin tutkintoihin. On tärkeää, että opetus- ja kulttuuriministeriöllä on järjestämislupiin perustuvassa ammatillisen koulutuksen ohjauksessa keskeinen asema. Järjestämisluvassa tulee voida määrätä myös koulutuksen järjestäjää koskevista velvoitteista silloin, kun koulutuksen saatavuuden turvaaminen tai muut tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät. Tällä tavoin voidaan toivottavasti turvata myös pienten alojen työvoiman saatavuus.

Luonnos hallituksen esitykseksi sisältää myös esityksen opetuksen- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Ehdotus rahoituksen jakautumisesta perusrahoitukseen (50 %), suoritusrahoitukseen (35 %) ja vaikuttavuusrahoitukseen (15 %) on kannatettava ja toiminnan kehittämiseen kannustava. Esitetty siirtymäkausi on myös perusteltu. Vaikuttavuusrahoituksen yhtenä määräytymisperusteena olevan työelämäpalautteen käyttöön ottoa on perusteltua edistää erilaisin kokeiluina.

Terveys, turvallisuus ja työhyvinvointi

Kirkon työmarkkinalaitos pitää kannatettavana sitä, että ammatilliset tutkinnot ja koulutus antavat opiskelijoille valmiuksia oman työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon. Työelämää palvelee se, että opiskelijat saavat jo opiskelun aikana valmiuksia edistää työpaikan terveyttä, turvallisuutta ja työhyvinvointia ja oppivat kantamaan niistä osaltaan vastuuta sekä työnantajan että työntekijöiden näkökulmista. Lisäksi on tärkeää harjaantua työpaikan terveyttä ja turvallisuutta koskevien asioiden yhteistoiminnalliseen käsittelyyn. Jotta nämä työelämän osaamistarpeet toteutuisivat, yhteisten tutkinnon osien kehittäminen esityksen mukaisesti on tarkoituksenmukaista.

Koulutuksen järjestäjän velvoitteet yhteistyöhön ja koulutustarpeen ennakointiin

Koulutuksen järjestäjän velvoitteet koulutustarpeen ennakointiin sekä yhteistyöhön kaikkien koulutusasteiden koulutuksen järjestäjien kanssa ovat kannatettavia. Kirkon työmarkkinalaitos kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että molempien velvoitteiden näkökulma esityksessä on painotetusti alueellinen. Se on riittämätön niiden tutkintojen osalta, joiden työvoimatarve on enemmän valtakunnallinen kuin alueellinen.

Kirkon työmarkkinalaitos

Työmarkkinajohtaja Vuokko Piekkala

Neuvottelupäällikkö Oili Marttila